

Tab. 2. Liečba osteoporózy u pacientov s diabetes mellitus

Liek	Dávka	Forma aplikácie	Efekt na fraktúry	Hodnotený efekt u DM
Alendronát	70 mg 1x týždenne	Per os	Non-vertebrálne Vertebrálne	Klinické štúdie
Risedronát	35 mg 1x týždenne	Per os	Non-vertebrálne Vertebrálne	Klinická prax
Ibandronát*	150 mg 1x mesačne	Per os	Vertebrálne	Klinická prax
Raloxifén*	60 mg denne	Per os	Vertebrálne	Klinické štúdie
Stroncium ranelát*	2 g denne	Per os	Non-vertebrálne Vertebrálne	Klinická prax
Ibandronát*	3 mg každé 3 mesiace	Intravenózne	Vertebrálne	Klinická prax
Kyselina zoledronová	5 mg 1x ročne	Intravenózne	Non-vertebrálne Vertebrálne	Klinická prax
Denosumab	60 mg každých 6 mes.	Subkutánne	Non-vertebrálne Vertebrálne	Klinická prax
Teriparatid	20 µg denne	Subkutánne	Vertebrálne	Klinické štúdie

*Len u postmenopauzálnych žien

Tab. 3. Efekt antidiabetík na kostný metabolizmus (32–34)

Antidiabetikum	Markery kostného obratu		BMD	Riziko fraktúr
	Osteoformačné	Osteoresorpčné		
Inzulín	??	??	↑	↓/↔
Sulfonylureové preparáty	↑/↔	↓/↔	??	↔
Metformín	↓/↔	↓/↔	↑/↔	↓/↔
Thiazolidíndióny	↓↓/↔	↑↑/↔	↓↓/↔	↑↑
Agonisty GLP-1 receptoru	↔	↓↓	↑/↔	↔/??
DPP-4 inhibítory	↓/↔	↔	??	/↔
SGLT-2 inhibítory	↔	↔	↔	↑/↔

Vysvetlivky: ?? neznámy efekt; ↑ zvýšenie; ↓ zníženie; ↔ neutrálny vplyv (nevedie k zmene)

Liečba **rizedronátom** u diabetikov bola analyzovaná z kombinovaných údajov troch klinických štúdií III. fázy. Jeho efekt na BMD nebol rozdielny u diabetikov versus nediabetickej populácie. Pokles kostných markerov (NTX, CTX, BAP) bol u diabetikov o niečo menší, ale štatistickú významnosť nedosiahol (21).

Efekt **raloxifénu** u diabetikov bol nepriamo sledovaný univariátnou analýzou 30 rizikových faktorov vertebrálnych zlomenín v štúdiu MORE (*Multiple Outcomes of Raloxifene Evaluation*). Napriek menšiemu množstvu pacientov bol raloxifén efektívnejší u pacientov s DM 2. typu versus bez DM ($p = 0,04$) (22).

Účinok osteoanabolickej liečby **teriparatidom** sledovala štúdia DANCE (*Direct Analysis of Nonvertebral Fracture in the Community Experience Study*). Podobne ako v nediabetickej populácii aj u pacientov s DM došlo v priebehu liečby k redukcii incidencie non-vertebrálnych fraktúr, vzostupu BMD, zníženiu bolesti chrbta (23). Podobné efekty teriparatidu na klinické fraktúry u diabetikov po 6 mesiacoch liečby potvrdila aj štúdia *Real-World Effectiveness of Teriparatide* (24).

Vzhľadom na patofyziológiu osteoporózy u diabetikov, kde sa zdôrazňuje inhibícia formácie, aktivity a prežívania osteoklastov, by vzhľadom na svoj mechanizmus mal byť účinný aj **denosumab**. Relevantné štúdie venujúce sa efektu denosomabu u diabetikov ale chýbajú a sú len čiastkové údaje o jeho efektívnosti u DM (25). Práve prebieha intervenčná štúdia (ClinicalTrials.gov Identifier: NCT03457818) na efekt denosomabu u pacientov s DM 2. typu. Výsledky by mohli byť známe v lete 2021.

Základom manažmentu diabetických komplikácií a teda aj kostných diabetických komplikácií je **dosiahnutie optimálnej glykemickej kompenzácie**. Mnohé účinné antidiabetiká môžu však ovplyvňovať

kostný metabolizmus a to pozitívne, ale aj negatívne (26, 27). Za posledné roky narastá počet údajov o vplyve antidiabetík na kostnú hustotu a riziko fraktúr (Tabuľka 3) (28–30). Problémom v klinickej praxi na hodnotenie efektu antidiabetík na kosť je fakt, že veľká väčšina pacientov má kombinovanú antidiabetickú liečbu (31).

Metformín, ako základný liek manažmentu DM 2. typu, má dokázané, že zvyšuje proliferáciu a diferenciáciu osteoblastov a potencuje tvorbu kolagénu typu 1. Na druhej strane inhibuje diferenciáciu adipocitov (35, 36). Početné štúdie preukázali benefičný pro-osteogénny vplyv metformínu *in vitro* (37, 38). Analýza *Rochester kohorty* potvrdila že metformín dokáže znížiť riziko fraktúr u pacientov s DM 2. typu (HR 0,7) (37).

Metha kol. na kongrese ADA 2014 prezentoval prvé údaje o tom, že liečba **sulfonylureovými preparátmi** zvyšuje riziko fraktúr. Retrospektívne analyzoval údaje z registra MORE (*Medical Outcomes for Effectiveness and Economics*), pričom výskyt fraktúr bol u 6,8% všetkých pacientov užívajúcich metformín, u 10,9% pacientov užívajúcich glitazóny a u 9,7% pacientov užívajúcich sulfonylureové preparáty. V porovnaní s metformínom mali sulfonylureové preparáty zvýšené riziko fraktúr (HR 1.09, $p = 0,0054$) (39, 40).

Glitazóny (thiazolidíndióny) zvyšujú adipozitu kosti, znižujú aromatázovú aktivitu, potencujú diferenciáciu osteoklastov, čo všetko vedie k zvýšenému odbúravaniu kostnej hmoty (41, 42). Meta-analýza dlhodobého efektu glitazónov na kosť potvrdila zníženie kostnej hustoty u žien (ale nie u mužov) tak u rosiglitazónu ako aj u pioglitazónu (42).

Štúdie preukázali že **agonisty GLP-1 receptoru** ale aj iné **inkretíny** (GIP a GLP-2) môžu mať pozitívny efekt – antiresorpčný a osteoanabolický. Mechanizmus zahŕňa rôzne metabolické cesty –